

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ปัจจุบันจังหวัดจันทบุรี เป็นจังหวัดที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวมาเป็นลำดับที่ 2 ถัดจากรายได้ที่มาจาก การขายพืชผลทางการเกษตร ความสวยงามของระบบนิเวศตามธรรมชาติตั้งแต่ยอดเขาสอยดาว จนถึงท้องทะเลชายฝั่งเจ้าหลาว ได้ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศพากันมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยจากการรายงานสถิตินักท่องเที่ยวจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจันทบุรี (2559) พบว่ามีนักท่องเที่ยวเข้ามาในจังหวัดจันทบุรีถึง 2,500,000 คนในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งพบว่ามากขึ้นกว่าในปี 2559 ถึง 600,000 คน นอกจากนี้ด้วยความที่มีความหลากหลายของระบบนิเวศตามธรรมชาติที่สวยงาม ก็ได้ก่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ มากมาย ทั้งพืชและสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสัตว์ทะเล ที่จัดว่าเป็นทรัพยากรสัตว์น้ำที่สร้างรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาในด้านการท่องเที่ยว มักสวนทางกันกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้มิไว้ใช้อย่างยั่งยืน เพราะเมื่อใดก็ตามที่สถานที่ท่องเที่ยวใดถูกโปรโมทให้เป็นที่รู้จักหรือมีชื่อเสียงแล้ว ในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวนั้นมักจะตามมาด้วยการบุกรุกทำลาย และรบกวนธรรมชาติ ซึ่งรวมทั้งพื้นที่อ่าววังหวาย ที่ตั้งอยู่ในบริเวณตำบลบางกะไชย อำเภอแหลมงอบ ซึ่งการเติบโตทางด้านรายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัด ทำให้พื้นที่อ่าววังหวายได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อ่าววังหวายมีพื้นที่เป็นอ่าวที่มีชายหาดเป็นหาดหินในบริเวณน้ำตื้น มีความยาวประมาณ 2,200 เมตร ด้านลึกเข้ามาภายในเป็นหาดทรายผืนสั้น ๆ ถัดจากหาดหินลงไปเป็นแนวปะการังน้ำตื้น รวมทั้งมีสาหร่ายขนาดใหญ่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ เช่น สาหร่ายสีน้ำตาล *Padina* sp., *Sargassum* sp. เป็นต้น (ภาพที่ 1.1)

ความสลับซับซ้อนของ แอ่งน้ำ ร่องลึกของแนวหิน ความอุดมสมบูรณ์ของสาหร่ายและแนวปะการังได้เกื้อกูล และก่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ทะเลในบริเวณนี้หลายชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มของ มอลลัสก์ ครัสเตเชียน และปลาทะเลกลุ่มต่าง ๆ โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ทะเลใน 3 กลุ่มที่กล่าวมา ซึ่งเป็นกลุ่มที่บทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของชุมชน และประเทศ ซึ่งรวมถึงระบบนิเวศทางทะเลด้วย รวมทั้งรายงานปัจจัยทางกายภาพต่าง ๆ ที่มีผลต่อการกระจายของสัตว์ทะเล โดยการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ ปริมาณออกซิเจนละลาย ความเค็ม อุณหภูมิของน้ำทะเล มีผลต่อการเจริญเติบโตของสัตว์ทะเลที่มีการลอกคราบ การสืบพันธุ์ การพัฒนาของรังไข่ และการวางไข่ (ชุดภาควิทยาศาสตร์ และคณะ, 2559 : หน้า 45) นอกจากนี้งานวิจัยนี้ยังได้ทำการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีการรบกวนความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ทะเลด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของขยะประเภทต่าง ๆ ผลจากงานวิจัยนี้จะได้มีการเผยแพร่ไปสู่หน่วยงานในท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลตำบลบางกะไชย เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการจัดการทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพของ

สัตว์ทะเลในท้องถิ่น ได้แก่ การคุ้มครองและฟื้นฟูแหล่งที่อยู่อาศัย การลดภัยคุกคาม และมลพิษ การอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ที่สำคัญ และการใช้ประโยชน์และการจัดการที่ยั่งยืน ตลอดจนการพัฒนาพื้นที่อ่าวอย่างให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เช่น แหล่งเรียนรู้ระบบนิเวศหาดหิน ระบบนิเวศแนวปะการัง ระบบนิเวศสาหร่าย เป็นต้น นอกจากนี้ตัวอย่างสัตว์ทะเลจากการวิจัยในครั้งนี้บางส่วนจะถูกนำไปเก็บรักษา เพื่อใช้เป็นพิพิธภัณฑ์ ในพิพิธภัณฑ์ความหลากหลายทางชีวภาพของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภายใต้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีอีกด้วย

ภาพที่ 1.1 พื้นที่อ่าวอย่าง ที่พบการแพร่กระจายของสาหร่ายทะเล บริเวณตำบลบางกะไชย อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ (อพ.สธ.)
2. เพื่อศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ทะเล ในบริเวณหาดหิน และแนวปะการังอ่าวอย่าง จังหวัดจันทบุรี รวมทั้งปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการแพร่กระจายของสัตว์ทะเล

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ด้านวิชาการทราบสถานภาพความหลากหลายทางชีวภาพของกลุ่มสิ่งมีชีวิต ได้แก่ ปะการัง สัตว์ทะเลกลุ่มครัสเตเชียน มอลลัสก์ และปลาทะเล บริเวณอ่าวอย่าง จังหวัดจันทบุรี และทราบปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการแพร่กระจายของสัตว์ทะเล

2. ด้านสังคมและชุมชน ทราบและตระหนักถึงประโยชน์ของการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ผ่านโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ และการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างระมัดระวัง

3. ด้านนโยบาย นำไปสู่ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานรากของความหลากหลายทางชีวภาพ มาตรการเฝ้าระวังการลดความสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และนำไปสู่นโยบายการสร้างพื้นที่ป้องกัน (Protected zone) เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ของจังหวัดจันทบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ทะเลกลุ่มครัสเตเชียน มอลลัสก์ และปลาทะเล ในบริเวณหาดหิน และแนวปะการัง อ่าวมาย จังหวัดจันทบุรี เป็นระยะเวลา 6 เดือน ได้แก่ ฤดูแล้ง ในเดือนมกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม และฤดูฝน ในเดือนพฤษภาคม มิถุนายน และกรกฎาคม พ.ศ. 2562

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความหลากหลายทางชีวภาพ หมายถึง ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ มาจากคำ 2 คำ คือ biological หมายถึง ชีวภาพ และ diversity หมายถึง ความหลากหลาย แบ่งได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ความหลากหลายทางพันธุกรรม ความหลากหลายทางชนิดพันธุ์ และความหลากหลายทางระบบนิเวศ โดยในรายงานวิจัยนี้หมายความถึงเฉพาะ ความหลากหลายทางชนิดพันธุ์ (species diversity)

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี